

การศึกษาของพระสงฆ์ในจิตตภาวนาวิทยาลัย



นางสาวพูนสุข เชิดชัย

ศูนย์วิทยทรัพยากร

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต

ภาควิชาสารัตถศึกษา

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

พ.ศ. 2532

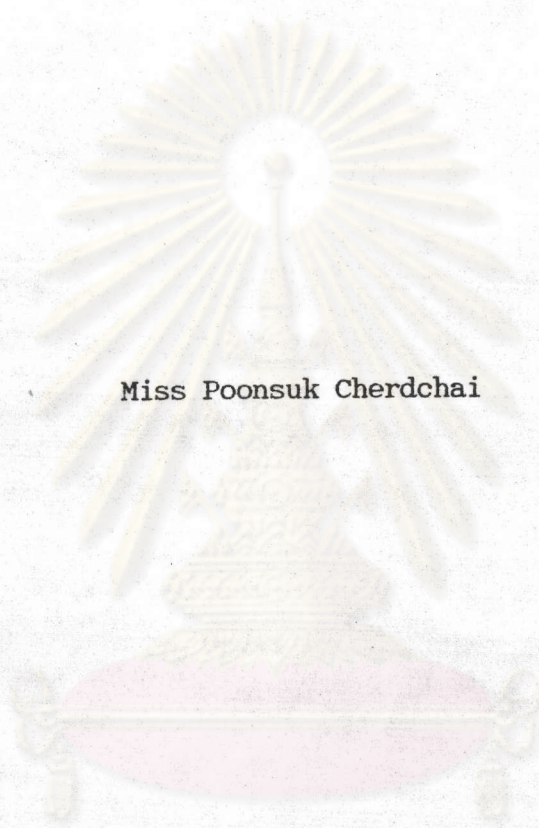
ISBN 974-576-978-9

ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

015710



THE EDUCATION OF BUDDHIST MONKS IN DJITTBHAWAN COLLEGE



Miss Poonsuk Cherdchai

คุณยัวิทยุทรพัชากร  
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements  
for the Degree of Master of Education  
Department of Foundations of Education

Graduate School

Chulalongkorn University

1989

ISBN 974-576-978-9



หัวข้อวิทยานิพนธ์

การศึกษาของพระสงฆ์ในจิตตภาวันวิทยาลัย

โดย

นางสาวพนัส ขี้ดขี้ย

ภาควิชา

สารัตถศึกษา

อาจารย์ที่ปรึกษา

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ทิวรรณ เลขะวณิช



บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้บัณฑิตวิทยาลัยนี้เป็นส่วนหนึ่ง  
ของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโทบัณฑิต

.....คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

(ศาสตราจารย์ ดร.ถาวร วัชรานิช)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

.....ประธานกรรมการ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ รัตนา ตุงคสวัสดิ์)

.....อาจารย์ที่ปรึกษา

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ทิวรรณ เลขะวณิช)

.....กรรมการ

(รองศาสตราจารย์ ประสงค์ จันทองเงิน)

.....กรรมการ

(อาจารย์ ดร. พฤทัย ศิริบรรณพิทักษ์)





พูนสุข เข็ดชัย : การศึกษาของพระสงฆ์ในจิตตภาวันวิทยาลัย (THE EDUCATION OF BUDDHIST MONKS IN DJITTBHAWAN COLLEGE) อ.ที่ปรึกษา : ผศ.ดร.ทิพวรรณ เลขะวณิช , 218 หน้า. ISBN 974-576-978-9

การวิจัยครั้งนี้มีจุดมุ่งหมาย เพื่อศึกษาสภาพการศึกษา ปัญหาและแนวทางแก้ไขปัญหาการศึกษาของพระสงฆ์ในจิตตภาวันวิทยาลัย

ผลการวิจัยพบว่า จิตตภาวันวิทยาลัย เป็นสถาบันการศึกษาทางพระพุทธศาสนาของพระภิกษุสามเณรได้เปิดดำเนินการมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2510 มีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างพระภิกษุสามเณรที่มีความรู้ความสามารถในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาและบำเพ็ญประโยชน์ให้แก่สังคม ปัจจุบันมีการจัดการศึกษาเป็น 4 คณะ ได้แก่ คณะพุทธศาสตร์ คณะภาษาไทย คณะนวัตกรรมการศึกษา และคณะสังฆาธิการ แต่ละคณะมีหลักสูตรในการคัดเลือกผู้เรียนแตกต่างกันไปตามวัตถุประสงค์ของคณะนั้น ๆ หลักสูตรการเรียนการสอนในแต่ละคณะก็แตกต่างกันออกไปด้วย การเรียนการสอนมีทั้งการสอนแบบบรรยายและการฝึกปฏิบัติ การวัดและการประเมินผลมีทั้งการใช้แบบทดสอบ การสังเกตพฤติกรรมและการประเมินผลงาน

ภายในวิทยาลัยประกอบด้วยอาคารสถานที่ต่าง ๆ มีทั้งอาคารเรียน โรงฝึกงาน บ้านพักสำหรับอาจารย์และเจ้าหน้าที่ นับว่าวิทยาลัยมีความพร้อมในด้านอาคารสถานที่เป็นอย่างมาก ประชากรในวิทยาลัยซึ่งมีจำนวนทั้งสิ้น 646 รูป/คน นั้นประกอบไปด้วยพระภิกษุสามเณร แม่ชีและฆราวาส ผู้บริหาร อาจารย์ นักศึกษา และเจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติงานในวิทยาลัย

นอกจากการเรียนการสอนตามคณะต่าง ๆ แล้ว วิทยาลัยได้จัดกิจกรรมและโครงการต่าง ๆ เพื่อเป็นการพัฒนาคนให้มีความรู้ทางธรรมและทางโลก กิจกรรม/โครงการที่วิทยาลัยดำเนินการปัจจุบันที่สำคัญ ๆ ได้แก่ โครงการอบรมพระหน่วยพัฒนาการทางจิต โครงการธนาคารโค-กระบือ โครงการโรงสีข้าวช่วยชาวนา เป็นต้น

ปัญหาการศึกษาที่พบได้แก่ การขาดอาจารย์ผู้สอนที่มีความรู้ความสามารถและความเสียสละที่จะให้ความรู้แก่พระภิกษุสามเณร การขาดสื่ออุปกรณ์การเรียนการสอน ส่วนปัญหาด้านสุขภาพอนามัยที่พบคือนักศึกษาส่วนใหญ่เป็นโรคผิวหนังกันมาก และวิทยาลัยขาดบุคลากรในการรักษาพยาบาล

แนวทางในการแก้ไขปัญหานั้น พบว่า วิทยาลัยควรเพิ่มบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถควรเพิ่มงบประมาณและให้ความสำคัญด้านสื่ออุปกรณ์การเรียนการสอน ตลอดจนควรปรับปรุงการรักษาพยาบาลด้วย

ภาควิชา ..... สารคดีศึกษา .....

สาขาวิชา ..... พื้นฐานการศึกษา .....

ปีการศึกษา ..... 2532 .....

ลายมือชื่อนิสิต ..... พุทธิยา ใจโย .....

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา ..... ..

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม .....





POONSUK CHERDCHAI : THE EDUCATION OF BUDDHIST MONKS IN DJITTBHAWAN COLLEGE. THESIS ADVISOR : ASSIS. PROF. TIPAWAN LACHAWANICH, Ph.D. 218 pp. ISBN 974-576-978-9

The purposes of this research were to study the educational state, problems and guidelines for solving the problems of Buddhist monks in Djittbhawan College.

The research findings revealed that Djittbhawan College is the educational institution of Buddhist monks and novices which has been organized since B.E. 2510. The objective of the college was to produce monks and novices who have knowledge and capability in promoting Buddhism and rendering service to Thai society. New, Djittbhawan has four faculties: Faculty of Buddhism, Faculty of Thai language, Faculty of Innovation and Faculty of Abbot. The criteria for recruiting students, the curriculum and method of teaching vary according to each faculty's objectives. Learning and teaching patterns are usually in the form of lecture and practice. The measurement and evaluation applied here were tests, behavior observation, and performance evaluation.

The college has buildings, workshops, houses for instructors and personel including dormitories for students. 646 people who reside in this college are monks, novices, nuns, laymen, administrators, instructors, students and other authorities.

Besides the instruction in each faculty, this college has provided activities and projects for developing and promoting human growth in worldly knowledge and religious matters. The wellknown projects were Spiritual Development Project, Cattle Bank Project and the Rice-Mill Project.

The educational problems found here were the lack of efficient instructors who could sacrifice and devote to teaching monks and novices, instructional materials and equipment. For the students' health problem, most of the students were suffered from skin diseases, especially personel in health care was found inadequate.

The guidelines for solving the mentioned problems were : the college should provide more capable human resources, budget and put greater emphasis on instructional materials including health care improvement.

ศูนย์วิทยทรัพยากร  
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาควิชา ..... สารัตถศึกษา  
สาขาวิชา ..... พื้นฐานการศึกษา  
ปีการศึกษา ..... 2532

ลายมือชื่อนิติ ..... พงษ์ ใต้ชัย  
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา .....  
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม .....





## กิตติกรรมประกาศ

การทำวิทยานิพนธ์ครั้งนี้สำเร็จลงด้วยดี โดยผู้วิจัยได้รับความอนุเคราะห์ช่วยเหลือจากบุคคลต่าง ๆ หลายท่าน ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณไว้ ณ ที่นี้ด้วยความซาบซึ้งในความกรุณาของท่านเป็นอย่างสูง โดยเฉพาะอย่างยิ่งขอกราบขอบพระคุณผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ทิววรรณ เลขะวิมล อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ที่ได้กรุณาเสียสละเวลาอันมีค่าเพื่อให้คำปรึกษาแนะนำตลอดจนแก้ไขข้อบกพร่องทุกประการนับตั้งแต่เริ่มต้นจนเสร็จเรียบร้อยอย่างสมบูรณ์

อนึ่ง งานวิจัยนี้จะสำเร็จลุล่วงไปไม่ได้หากไม่ได้รับความร่วมมือจากพระราชธรรมภานี (กิตติวุฑฒ โภคิน) อาจารย์และนักศึกษาในจิตตภาวันวิทยาลัยทุกท่าน ซึ่งให้ความร่วมมือช่วยเหลือในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นอย่างดี ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณทุกท่านไว้ ณ ที่นี้ด้วย

นอกจากนี้ขอขอบคุณบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยที่ได้กรุณาให้เงินทุนอุดหนุนการทำวิทยานิพนธ์ครั้งนี้ ขอขอบคุณ เพื่อน ๆ ที่ได้ให้ความร่วมมือช่วยเหลือทั้งทางด้านกำลังกาย กำลังใจ และกำลังความคิด ในการเขียนวิทยานิพนธ์ฉบับนี้จนเสร็จเรียบร้อยด้วยดี

ท้ายสุดนี้ขอกราบขอบพระคุณคุณพ่อ คุณแม่ ที่ให้ความช่วยเหลือและสนับสนุนผู้วิจัยในทุก ๆ ด้านมาโดยตลอด ความดีอันเกิดจากรายงานฉบับนี้ผู้วิจัยขอมอบให้แก่ท่านทั้งสองซึ่งเป็นที่เคารพรักยิ่ง และครูอาจารย์ทุกท่านผู้ประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้ให้แก่ผู้วิจัยตั้งแต่นั้นจนถึงปัจจุบัน

พนสุช เขียดชัย

ศูนย์วิทยทรัพยากร  
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย





สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญตาราง.....	ช
สารบัญภาพ.....	ญ
สารบัญแผนภูมิ.....	ฉ
บทที่	
1. บทนำ.....	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	4
ขอบเขตของการวิจัย.....	4
ข้อตกลงเบื้องต้น.....	5
คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย.....	5
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย.....	6
2. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	7
ประวัติการศึกษาของพระสงฆ์.....	7
ความเป็นมาของจิตตภาวันวิทยาลัย.....	17
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	26
3. วิธีดำเนินการวิจัย.....	34
ประชากรที่ศึกษา.....	34
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	34
การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	37
การวิเคราะห์ข้อมูล.....	38
4. ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	41
5. สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	147



สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บรรณานุกรม.....	166
ภาคผนวก.....	170
ประวัติผู้เขียน.....	218



ศูนย์วิทยทรัพยากร  
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย





สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
1. จำนวนและคำร้อยละของแบบสอบถามที่แจกไปและได้รับคืน.....	37
2. จำนวนประชากรทั้งหมดในจิตตภาวันวิทยาลัย.....	62
3. สถานภาพการบวชของอาจารย์.....	80
4. วิชาที่อาจารย์สอน.....	81
5. วุฒิกการศึกษาทางโลกของอาจารย์.....	84
6. วุฒิกการศึกษาทางธรรมของอาจารย์.....	85
7. ภูมิลำเนาของอาจารย์.....	86
8. อาชีพบิดา, มารดาและอาชีพเดิมของอาจารย์.....	87
9. อายุของอาจารย์.....	88
10. ระยะเวลาการบวชของอาจารย์.....	89
11. ระยะเวลาที่เข้ามาปฏิบัติงานในวิทยาลัยของอาจารย์.....	90
12. เหตุผลที่เข้ามาปฏิบัติงานในวิทยาลัยของอาจารย์.....	91
13. สถานภาพการบวชของนักศึกษาจำแนกตามคณะ.....	92
14. วุฒิกการศึกษาทางโลกของนักศึกษา.....	93
15. การมีวุฒิกการศึกษาทางธรรมของนักศึกษาจำแนกตามคณะ.....	94
16. วุฒิกการศึกษาทางธรรมของนักศึกษา.....	95
17. ภูมิลำเนาของนักศึกษา.....	96
18. อาชีพบิดา, มารดา และอาชีพเดิมของนักศึกษา.....	97
19. อายุของนักศึกษา.....	98
20. ระยะเวลาที่เข้ามาศึกษาในวิทยาลัยของนักศึกษา.....	99
21. เหตุผลที่เข้ามาศึกษาในวิทยาลัยของนักศึกษา.....	100
22. ความคิดเห็นของนักศึกษาเกี่ยวกับโครงการเมื่อสำเร็จการศึกษา.....	101
23. ความคิดเห็นของอาจารย์เกี่ยวกับกำหนดขั้นตอนการวางแผนงานในวิทยาลัย..	102
24. ความเข้าใจระเบียบการบริหารและการปฏิบัติงานของอาจารย์.....	103



สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่	หน้า
25. วัตถุประสงค์ของอาจารย์ในการให้การศึกษาแก่พระภิกษุสามเณร.....	104
26. ความคิดเห็นของอาจารย์เกี่ยวกับหลักสูตรที่สอนปัจจุบัน.....	105
27. การเตรียมแผนการสอนของอาจารย์.....	106
28. วิธีการสอนของอาจารย์.....	107
29. ความคิดเห็นของอาจารย์เกี่ยวกับความสนใจในการเรียนของนักศึกษา.....	108
30. วิธีการวัดและประเมินผลของอาจารย์.....	109
31. ความคิดเห็นของอาจารย์เกี่ยวกับ กิจกรรม/ โครงการที่พัฒนาคนใหม่ความรู้..	110
32. ความคิดเห็นของอาจารย์เกี่ยวกับความร่วมมือที่วิทยาลัย ได้รับ.....	111
33. ความคิดเห็นของอาจารย์เกี่ยวกับการให้ความร่วมมือ ของนักศึกษา ในการจัดกิจกรรม/โครงการ.....	112
34. ความคิดเห็นของอาจารย์เกี่ยวกับการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคนใหม่ความรู้... ..	113
35. ความคิดเห็นของอาจารย์เกี่ยวกับการนำความรู้ไปใช้ ในการพัฒนาสังคม.....	114
36. ความคิดเห็นของอาจารย์เกี่ยวกับบริการด้านสุขภาพอนามัยที่วิทยาลัยจัด ให้แก่พระภิกษุสามเณร.....	115
37. ความคิดเห็นของอาจารย์เกี่ยวกับสวัสดิการที่วิทยาลัยจัดให้.....	116
38. ความคิดเห็นของอาจารย์เกี่ยวกับการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาสุขภาพอนามัย... ..	117
39. ความสนใจวิชาความรู้ทางธรรมของนักศึกษา.....	118
40. ความสนใจวิชาความรู้ทางโลกของนักศึกษา.....	119
41. ความคิดเห็นของนักศึกษาเกี่ยวกับเนื้อหาวิชา.....	120
42. ความคิดเห็นของนักศึกษาเกี่ยวกับวิธีการสอนของอาจารย์.....	121
43. การมีส่วนร่วมในการเรียนการสอน (ซักถาม แสดงความคิดเห็น) ของนักศึกษา.....	122
44. ความคิดเห็นของนักศึกษาเกี่ยวกับวิธีการวัดและประเมินผลการเรียน.....	123
45. ความคิดเห็นของนักศึกษาเกี่ยวกับกิจกรรม/โครงการที่พัฒนาคนใหม่ความรู้... ..	124



สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่	หน้า
46. ความคิดเห็นของนักศึกษาเกี่ยวกับความร่วมมือที่วิทยาลัย ได้รับ.....	125
47. การให้ความร่วมมือของนักศึกษาในการจัดกิจกรรม/โครงการ.....	126
48. ความคิดเห็นของนักศึกษาเกี่ยวกับการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคนให้มีความรู้...	127
49. ความคิดเห็นของนักศึกษาเกี่ยวกับการนำความรู้ไปใช้ในการพัฒนาสังคม.....	128
50. ความคิดเห็นของนักศึกษาเกี่ยวกับบริการด้านสุขภาพอนามัยที่วิทยาลัยจัดให้แก่ พระภิกษุสามเณร.....	129
51. ความคิดเห็นของนักศึกษาเกี่ยวกับสวัสดิการที่วิทยาลัยจัดให้.....	130
52. ความคิดเห็นของนักศึกษาเกี่ยวกับการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาสุขภาพอนามัย...	131
53. ความคิดเห็นของอาจารย์เกี่ยวกับสภาพปัญหาการพัฒนาคนให้มีความรู้.....	132
54. ความคิดเห็นของอาจารย์เกี่ยวกับสภาพปัญหาการพัฒนาสุขภาพอนามัย.....	134
55. ความคิดเห็นของนักศึกษาเกี่ยวกับสภาพปัญหาการพัฒนาคนให้มีความรู้.....	135
56. ความคิดเห็นของนักศึกษาเกี่ยวกับสภาพปัญหาการพัฒนาสุขภาพอนามัย.....	136
57. สภาพปัญหาและแนวทางแก้ไขปัญหาในการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคนให้ มีความรู้ตามความคิดเห็นของผู้บริหาร.....	144
58. สภาพปัญหาและแนวทางแก้ไขปัญหาในการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาสุขภาพอนามัย ตามความคิดเห็นของผู้บริหาร.....	146

ศูนย์วิจัยทรัพยากร  
 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย





สารบัญภาพ

รูปที่	หน้า
1. บริเวณหน้าประตูทางเข้าจิตตภาวันวิทยาลัย.....	43
2. โรงพยาบาลจิตตภาวันวิทยาลัย.....	46
3. หอพระธาตุ (หอกังสดาล).....	47
4. หอสมุดวิจารณ์ธรรม.....	48
5. บริเวณภายในห้องสมุด.....	49
6. ศาลาจตุรมุข ซึ่งใช้เป็นศาลาสำหรับพักผ่อน.....	49
7. พระพุทธรูปนวฤกษ์.....	50
8. อาคารปฐมพุทธศาสตร์.....	50
9. นั้ลบัพลางจตุรมุข.....	51
10. อาคารอุดมพุทธศาสตร์.....	52
11. พระพุทธรูปภูมิ.....	53
12. นักศึกษากำลังกลึงโลหะในโรงฝึกงาน.....	54
13. อุปกรณ์ชิ้นส่วนเครื่องสีข้าวซึ่งมีจำนวนมากในโรงฝึกงาน.....	55
14. นักศึกษาขณะฝึกปฏิบัติงานในแผนกเครื่องยนต์.....	56
15. พระภิกษุสามเณรขณะฉันภัตตาหารในอาสนศาลา.....	57
16. บริเวณบ้านพักอาจารย์หญิง.....	58
17. บ้านปิยารมย์.....	58
18. ตำหนักสมเด็จฯ.....	59
19. อุโบสถกลางทะเล.....	61
20. พระภิกษุสามเณรขณะทำวัตรในอาสนศาลา.....	65
21. อุบลิกาขณะทำวัตรในตำหนักสมเด็จฯ.....	65
22. นักศึกษาทำความสะอาดบริเวณวิทยาลัย.....	66
23. นักศึกษาบางส่วนขณะปฏิบัติงานในโรงครัว.....	66
24. นักศึกษาเข้าแถวเดินเรียงกันมาเพื่อฉันภัตตาหาร.....	67
25. นักศึกษาขณะเข้าแถวเคารพธงชาติ.....	67





สารบัญแนวม

แนวมที่	หน้า
1. การจัดองค์การของวิทยาลัย.....	19
2. แพนผังบริเวณภายในจิตตภาวันวิทยาลัย.....	44



ศูนย์วิทยทรัพยากร  
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย